

Historievetenskap i en postdigital tid

Digital teknologi i form av datorer, smarta telefoner, sociala medier och lagringsmoln är en del av våra sociala och professionella liv. Var skilje- linjen mellan det digitala och det icke-digitala egentligen går blir allt svårare att svara på. Kanske är det inte ens längre intressant att resonera på det viset. David M. Berry och Michael Dieter menar att vi lever i en postdigital era där vi inte längre är fascinerade av teknikens möjligheter utan där algoritmer, digitala lösningar och AI betraktas som en del av det vardagliga livet.¹

Vad innebär det då att jobba med dåtid, med historia, i en postdigital samtid? Det finns allt fler argument för att historia som ämne och vetenskap utmanas och förskjuts. Bland annat påpekade Wulf Kansteiner tidigt att lanseringen av generativ AI, det vill säga teknologi som kan skapa både historiska bilder och narrativ, invaderar såväl våra klassrum och föreläsningssalar som våra sätt att bedriva forskning. Numera kan historiker och historiestudenter använda sig av AI för att få hjälp med översättningar och sammanfattningar eller rent av för att generera argument och slutsatser. "[I]t will likely shape the future of the discipline", skrev Kansteiner 2022.² Några år senare känns det som att denna framtid redan här.

I nuläget går det att urskilja åtminstone tre frågor som historiker behöver fundera över. För det första: vad händer med historia som disciplin om historiker inte längre behövs för att skriva historia. Detta är en fråga

1. David M. Berry & Michael Dieter, "Thinking Postdigital Aesthetics: Art, Computation and Design", i David M. Berry & Michael Dieter (red.), *Postdigital Aesthetics* (London 2015).

2. Wulf Kansteiner, "Digital doping for historians: Can history, memory, and historical theory be rendered artificially intelligent?", *History and Theory* 61:4 (December 2022) s. 120.

som Kansteiner tar tag i och han understryker att "there is no reason to relax".³

För det andra: vad händer med minnet om människor inte längre behövs för att minnas? Den frågan diskuteras just nu inom fältet Memory Studies och har bäring också här. I tidskriften *Memory Studies Review* publicerades nyligen ett nummer på temat "Is AI the future of collective memory?" I flera av bidragen hävdas att AI redan är en ofrånkomlig del av samtidens kollektiva minnen.⁴ Om digitala teknologier påverkar nutidens minneskultur på ett så fundamentalt vis, vilken roll spelar då detta för nutidens historiekultur? Här aktualiseras frågor om hur historiekulturforskning bedrivs i en postdigital kontext där gränserna mellan digital och icke-digital, mänsklig och icke-mänsklig blir allt mer upp-lösta.

För det tredje aktualiseras frågor av metodologisk art. Hur förändras historikers sätt att studera och analysera källmaterial i och med tillgången till allt fler digitala metoder och digitaliserade källsamlingar? Och hur påverkas historikers sätt att ställa frågor? Detta är frågor läsaren uppmanas att reflektera kring i just detta nummer av *Historisk tidskrift*. I en idé- och debattsektion diskuteras digitala metoder och dess användningsbarhet inom ramen för genushistoriska studier. Ale Pålsson introducerar sektionen som består av tre inlägg där forskare berättar om hur de använder alltifrån digitalt material till databaser och AI-teknologi.

* * *

Förutom en fyllig idé- och debattsektion innehåller *Historisk tidskrift* 2025:2 tre vetenskapliga artiklar. Den första, författad av Markus Lundström, behandlar den radikala nationalismens rötter i det sena 1800- och tidiga 1900-talets politiska och filosofiska tänkande. Efter det följer en artikel av Alexander Isacsson om svensk urkundsutgivning under 1830- och 1840-talen. Den tredje artikeln, författad av Christian Sourander, är en studie av debatten om begreppet nordisk demokrati i den nordiska offentligheten under mellankrigstiden. Dessutom bjuder numret på en bildessä författad av Peter Bauer, avhandlingsrecensioner, kortrecensioner och meddelanden.

3. Kansteiner (2022) s. 125.

4. Temanumret "Artificial Intelligence and Collective Memory", *Memory Studies Review*, Vol 1, Issue 2 (2024).

Vi avslutar där vi började, i teknikutvecklingens inflytande på forskning och skrivande. Som de flesta numera vet kallas det "prompt", den instruktion eller meddelande som ges till en AI-modell för att generera ett svar eller utföra en uppgift. Som svar på prompten: Hur avslutar man ett redaktörsord i en tidskrift? fick vi följande svar av MS Copilot: "Sammanfattningsvis har vi i detta nummer utforskat viktiga historiska aspekter. Vi ser fram emot att fortsätta denna diskussion i kommande utgåvor. Tack för att ni läser och engagerar er i vår tidskrift. Vi uppmunttrar er att dela era tankar och idéer med oss. På återseende!" Det är inte särskilt precist men låt gå för denna gång.

*Göteborgs universitet & Uppsala universitet
Malmö universitet*

ANNE BERG
ROBIN EKELUND